

Fiskarnas och sommargästernas Sommaröarna

Uppgiftspaketet används för att granska uppbyggnaden av historisk information. Uppgiftspaketet, som är riktat till högstadierna och gymnasierna, bygger på att man går igenom originalkällor och gör tolkningar med hjälp av informationen som erhållits. I uppgifterna bekantar man sig med livsstilen på Sommaröarna i Esbo i början av 1900-talet med hjälp av fotografier och dokument av fiskare Arvid Nyholm och arkitekt Karl Lindahl. Syftet med uppgifterna är att eleverna ska fundera över hur svårt det är att göra tolkningar och att märka att man kan dra felaktiga slutsatser när man granskar källor – precis som man kan få korrekt information.

Uppgiftspaketet innehåller en bakgrundstext som inleder till ämnet, fotografier, dokument och korta beskrivningar av Arvid Nyholm och Karl Lindahl samt reflektionsuppgifter som berör materialet.

Uppgiftspaketet är licensierat under licensen CC BY-ND 4.0 och har sammanställts av KAMU Esbo stadsmuseum i samarbete med Vivi Brantberg och Madeleine Simon-Bellamy.

Livet i Esbo skärgård i början av 1900-talet

Fiskargårdar i skärgården

I skiftet mellan 1800- och 1900-talet försörjde sig 70 procent av finländarna på primärproduktionen och nio av tio bodde på landsbygden. Urbaniseringen hade dock redan börjat och moderna stenstäder började bildas i Finland. Det mer välbärgade folket bodde i stadscentra, i Helsingfors till exempel i Kronohagen och Kampen medan Tölö var ett mer medelklassigt område. En allt större del var jordlösa arbetare. De arbetade på fabriker i staden eller hyrde torp från hemmansägare på landsbygden.

På 1750-talet började man bygga fiskartorp till Esbo skärgård och 1865 bodde redan 32 fiskare med sina familjer i Esbo skärgård. Från och med 1925 hade torpare möjlighet att lösa in sina fiskelägen åt sig själv. I skärgården var hushållen

till stor del självförsörjande. Fisket var skärgårdsbornas huvudnäring. På de yttre öarna rådde brist på mullrik odlingsmark, så fisket erbjöd det säkraste uppehållet året om. Många familjer i skärgården hade egna kor vilket garanterade tillgången till mjölk. Vissa brukade föda upp grisar på sommaren varav man fick kött. Även får och höns hölls.

Vardagen på fiskelägena var tung i de stränga förhållandena och anpassades enligt årstiderna. När isen smultit på våren, satte man stora strömmingsryssjor och efter strömmingens lektid övergick man också till att fiska fjällfisk med nät. Strömming såldes ofta färsk, så med dagens fångst måste man hinna till Salutorget i Helsingfors vid klockan sju på morgonen. Många fiskare anlätade en fiskedräng för att hjälpa dem. Årets enda uppehåll från fisket var i mars under menföretiden och den tid som då frigjordes utnyttjades till att reparera fångstredskapen.

På våren var skärgårdsborna tvungna att förbereda sig för menföret. Med detta menas en period då den smältande isen är för tunn för att bära människor och fordon men för hård för att kunna färdas med båt. Förbindelsen med fastlandet kan då vara helt bruten. Före menföret fyllde skärgårdsborna förrådet med spannmål och annat som behövdes. En omfattande odling hörde inte till skärgårdens seder. Oftast odlades potatis framför allt för eget behov.

Förbudstiden

Efter inbördeskriget började man ägna större uppmärksamhet åt samhällets sociala problem i Finland. Makthavarna insåg att de sociala förhållandena bidrog till att kriget bröt ut. Olika lagar började stiftas för att förbättra förhållandena. En av dessa var förbudslagen som trädde i kraft den 1 juni 1919. Lagen förbjöd

tillverkning, transport, försäljning och lagring av alkohol. För att sköta den alkoholhandel som behövs för medicinska, tekniska och vetenskapliga ändamål inrättades den statsägda Statens Alkoholrörelse.

Förbudslagen ökade smugglingen. Även före lagen hade man smugglat in bland annat kaffe, tobak, spelkort, grammofonskivor – allt som man kunde anse vara oanständigt. När grannländerna söder om Finland började återhämta sig från första världskriget började alkoholproduktionen öka där och alkoholsmugglingen ökade ytterligare. För att förbättra sjögränsbevakningen inrättades sjöbevakningsväsendet 1930. Jakterna mellan myndigheterna och smugglarna blev ibland våldsamma eftersom en del av smugglarna var beväpnade. De mängder alkohol som beslagtogs av myndigheterna var stora: 1920 beslagtogs 110 000 liter sprit, 1923 över 500 000 liter, 1928 beslagtogs 980 000 liter och 1930 över en miljon liter. Siffrorna berättar inte hela sanningen för det är omöjligt att veta hur mycket sprit som inte konfiskerades.

Enligt undersökningar påverkade förbudslagen inte särskilt mycket alkoholkonsumtionen. Orsaken har bland annat ansetts vara det ineffektiva tullväsendet, den ringa bevakningspersonalen samt den dåliga utrustningen. I december 1931 hölls en folkomröstning om förbudslagen och endast 28 procent röstade för att den skulle fortsätta i kraft. Smugglingen fortsatte dock även efter avskaffandet av lagen på grund av höga alkoholskatter. 1933 beslagtogs till exempel 650 000 liter sprit.

Villalivet i skärgården

När slutet av 1800-talet närmade sig började Esbo skärgårds fiskarsamhälle få nytt folk på sommaren, nämligen villabor och turister. Även enkla fiskartorp blev bland

Helsingforsborna eftertraktade fritidsbostäder. När fiskarna från och med 1825 kunde lösa in sina torp åt sig själva började många – kanske med pengar från smugglingen – bygga rymliga villor på sina tomter för att hyras ut till Helsingforsborna.

I och med städernas tillväxt och industrialiseringen började man romantisera närheten till naturen och de rika stadsborna sökte sommarfirande i skärgården. Man bildade föreningar för dem som var intresserade av jakt, segling och annat friluftsliv. Esbo skärgård blev ett känt och populärt sommarställe. Även den ryske kejsaren Alexander III och hans familj besökte Villa Fridhem i Sökö 1889. Villalivet i Esbo skärgård blev ännu livligare under 1910-talet när tre fiskargårdar, Stor-Svinö, Lill-Svinö och Moisö slogs ihop till en gård kallad Sommaröarna, av vilken AB Sommaröarna började dela upp och sälja villatomter till borgerskapet från Helsingfors. Bolaget byggde också vägar och broar, organiserade post- och fartygsförbindelser och drog telefonkablar till Sommaröarna.

Många skärgårdsvillor byggdes i jugendstil. Till villorna hörde ofta ekonomibyggnader, en stor trädgård samt strand med brygga och badhytter. Sommargästerna sysslade med mycket och vistades i trädgårdarna och på stränderna. På villorna njöt man av naturen och sällskapslivet, men man levde sig även in i landsbygdens vardag och strävade efter självhushållning. Grönsaker, rotfrukter, frukter och bär, som odlades i trädgårdarna, förvarades i en egen jordkällare. Ännu under de första årtiondena av 1900-talet hölls också husdjur vid sommarbostäderna.

Uppgifter

1. Hur tycks skärgårdsborna skilja sig från stadsborna? Dela upp bilderna i två delar beroende på om personer på bilderna är skärgårdsbor eller stadsbor. Tycker du att det är lätt eller svårt att skilja mellan livsstilar och samhällsklasser?
2. En del av fotografierna föreställer Arvid Nyholm från Esbo och en del Karl Lindahl från Helsingfors. Hur tror du att Arvid Nyholms liv och vardag har sett ut baserat på de källor du har fått? Hurudant var Karl Lindahls liv? Vad har de arbetat med? Vad fick dem åka till Esbo skärgård?
3. Hur har Nyholms och Lindahls livsstilar avvikit från varandra enligt fotografierna? Och vad har de haft gemensamt? Tänk också på i vilka situationer deras vägar kan ha korsats.
4. Hur syns tidsperioden i Nyholms och Lindahls liv? Vilka viktiga historiska händelser äger rum under tidsperioden och hur syns de i materialet? Fundera på hur händelserna kan ha påverkat deras liv. Använd de angivna källorna som hjälp: fotografierna och dokumenten.
5. Läs texten nedan om Karl Lindahls och Arvid Nyholms liv och fundera på följande saker:

Ändrade du den uppfattning, som du hade fått, enligt fotografierna och dokumenten, om männens livsstil, förmögenhet eller andra omständigheter efter att ha läst beskrivningarna av Karl Lindahl och Arvid Nyholm?

Hur bra tycker du att din tidigare tolkning var? Det kan finnas många tolkningar, men vad är det som gör tolkningen bra?

Hur bildas historisk information? Vilka utmaningar finns det? Har du någon fråga som inte besvarades av de befintliga källorna? Vilken källa skulle kunna svara på den?

Livshistorier: Karl Lindahl och Arvid Nyholm

Arkitekt Karl Lindahl

Arkitekt Karl Håkan Einar Lindahl föddes den 10 mars 1874 i Jönköping i Sverige. Karl Lindahl avlade sina studier i Finland. Han gifte sig aldrig eller fick några arvingar. Lindahl hade en egen arkitektbyrå på Norra Magasinsgatan i Helsingfors och hans karriär var framgångsrik. Han var med och grundade Brändö villastad och ritade flera villor till Grankulla samt Sommaröarna. Lindahl var även med och grundade AB Sommaröarna. Efter att ha köpt en tomt i Bergö ritade han och lät bygga en egen villa, Satakeudd, på Sommaröarna, som skulle fungera som en ståtlig exempelvilla för marknadsföringen av AB Sommaröarnas villatomter.

Den stora timmervillan Villa Stakeudd eller "Staket" byggdes på Bergös klippiga spets på en udde. Ritningarna gjordes 1910 och villan stod klar två år senare. Villa Stakeudd har två våningar och ett brutet tak, stilen är torr jugend som är utmärkande för Lindahl. Arkitekt Valter Jung, som också ägde en villa i närheten, designade de vackra jugendmöblerna som finns i Villa Stakeudd. Villan har beskrivits byggnadskonstnärligt som högklassig och från början hade man centralvärme, vattenledning samt bastu inomhus. Före villan byggde på platsen har det tydligen funnits ett fiskartorp på platsen, vars kvarlevor har hittats i närheten av byggnaden. Andra villor som Lindahl ritade till Sommaröarna är Villa Zilliacus på Lilla Lövä, Villa Enoksson på Lillaisarn och Villa Rosengård som idag fungerar som museibygnad för Pentala skärgårdsmuseum.

Karl Lindahl avled den 12 april 1930.

Fiskare Arvid Nyholm

Fiskare Arvid Gabriel Nyholm föddes den 23 november 1891 till fiskarsläkten Nyholm som sedan 1850 bodde på ön Pentala. Det är känt att Nyholms var ganska progressiva. Arvids två yngre systrar gick på Finns folkhögskola. Studiofoton på familjen har bevarats, av vilka man kan dra slutsatsen att de noga följde tidens mode. Nyholms hade också en av Esbos första båtmotorer redan senast under första världskriget.

Vid 37 års ålder förlovade sig Arvid Nyholm med den 23-åriga Gurli Lönnberg från Kyrkslätt. Bröllopet firades den 14 december 1929 varefter Gurli flyttade till Pentala. Förbudslagen var i kraft under denna tid. Gurli hade bott på fastlandet och hennes föräldrar var jordbrukare. Deras livsstil hade i hög grad avvikit från skärgårdslivet. Gurli hade svårt att förstå den allmänna alkoholsmugglingen i skärgården och tyckte att den var en stor synd. Så småningom fick hon också Arvid att sluta delta i smugglingen. Fisket var så pass lönsamt för Nyholms på 1930-talet att det kanske inte behövdes någon extra inkomst från smugglingen.

Fisket var Nyholms huvudnäring. Morgnarna tillbringade man vanligen i Helsingfors då man med levererade fisk. Arvid skaffade sig emellanåt extra inkomst genom att skjutsa sommargästerna och deras saker till skärgården. Goda bekanta behövde dock inte alls betala. Dessutom hyrde Nyholms ut sitt fiskeläges byggnader till sommargästerna från staden. Till exempel byggdes Villa Rosengård just för detta ändamål. Arvid och Gurli fiskade nästan hela sitt liv.

Gurli, som hade bott på en bondgård som ung, hade passion för jordbruket, vilket Nyholms fiskarsläkt hade svårt att förstå. Arvids familj uppskattade inte Gurlis odlingshobby och ville inte delta i den. Jordbruket idkades främst för eget bruk i skärgården. Gurli å sin sida odlade mer än sitt eget behov och

som gästvänlig människa skänkte hon ofta bort en stor del av skörden. På sommaren såldes bland annat potatis och jordgubbar till villaborna. På skärgårdsbors vis höll Nyholms en ko och de hade ofta också en gris. Ibland transporterades hästar till Pentala med färja för att utföra jordbruksarbeten. Hästarna lånades ofta av Gurlis far för han hade goda hästar.

Krigstiden och Porkalaparentesen inverkade på livet på Pentala. Gurli har berättat att Nyholms i slutet av fortsättningskriget hade en militärbas hos sig under vintermånaderna. Pentalas skogar höggs nästan helt under krigsåren med undantag av bergtallarna. Under ockupationen av Porkala hörde ön Pentala till gränzonen, och fiskarna och sommargästerna behövde ett passertillstånd för att röra sig i området. Att hamna på den sovjetiska sidan kunde betyda ett långt fängelse i en cell i Porkala eller till och med att man skickades till Sibirien.

Arvid Nyholm avled den 22 september 1972.

Fotografier och dokument

Foto- och arkivmaterial som anknyter till uppgifterna finns också som favoritlista på Finna.fi sedan hösten 2021.

Fiskare anlidade ofta en fiskedräng för att hjälpa dem. Arvid Nyholm, Gurli Nyholm och en okänd fiskardräng rensar strömmingsnätet på 1930-talet. Bild: ESM (CC BY-ND 4.0)

Arvid och Gurli Nyholm samt andra personer på stranden på Pentala på 1930-talet. Isen har smultit och kvinnorna är klädda i sommarklänningar utan kappor, så bilden är troligen tagen på sommaren. De övriga människorna kan vara sommargäster på ön Pentala. Bild: ESM (CC BY-ND 4.0)

Arvid Nyholm och en okänd man på jakt på 1950- eller 1960-talet. De har skjutit en räv. På vintern jagades även älgar och hjortar på Pentala. Bild: ESM (CC BY-ND 4.0)

Arvid Nyholm med en häst på väg från eller till stranden på Pentala. Hästarna användes till exempel vid åkerarbeten. I bakgrunden syns ett krigsfartyg så fotot dateras under fortsättningskriget mellan åren 1941 och 1944. Skärgården är karg så på några öar fanns det ingen åkermark. Hästen tillhörde möjligen Gurlis far. Allt fotograferat kan alltså inte betraktas som vanligt. Bild: ESM (CC BY-ND 4.0)

Ett porträtt av Arvid Nyholm som togs av fotostudion Atelier Central i slutet av 1910-talet. Av bilden kan man dra slutsatsen att modet följes noga även i skärgården. I tidens fotograferingskultur ingick att man klädde på sig de bästa kläderna för fotografiet. Bild: Fotostudion Atelier Central, ESM (CC BY-ND 4.0)

Arvid Nyholm i en båt i slutet av 1930-talet eller början av 1940-talet. Det finns tomma lådor bakom Arvid i båten. Kommer Arvid möjligen från Salutorget i Helsingfors där han har sålt fisk? Bild: ESM (CC BY-ND 4.0)

Arvid Nyholm i sin båt vid Salutorget i Helsingfors omkring 1950. Redan på småtimmarna måste man börja fiska för att genast på morgonen kunna leverera fisk till Helsingfors. Bilden handlar om skärgårdsbornas förbindelse med fastlandet.
Bild: ESM (CC BY-ND 4.0)

Den unga, 23-årige Arvid Nyholm fotograferad i skuggan av ett träd den 12 augusti 1914. Bild: ESM (CC BY-ND 4.0)

Arvid Nyholm på sina ålderdomsdagar utanför hemmet på Pentala 1972. Arvid dog på hösten samma år. Färgbilden berättar att tiden har gått mellan den här och den svartvita ungdomsbilden. Bild: ESM (CC BY-ND 4.0)

Arvid och Gurli Nyholm i början av 1960-talet. Av bilden kan man dra slutsatsen att de rörde sig ute på vattnet ännu när de började bli äldre. Bild: ESM (CC BY-ND 4.0)

Fiskaren Arvid Nyholm

berättigas härmed att under tiden I/I 1944 - I/I 1945
å Aktiebolaget Sommaröarnas egande vatten idka nedannämnda fiske:
Med storryssa: Utanför Torraisarn vid Labbartsgrundet
Utanför Vitsand å Stor-Pentala

S. om Rövargrund
Med flottskötör mellan Aisarna och Långgrund
Med övriga lovgivna redskap gemensamt med Bertel Pettersson
kring Moisö och Stor-Svinö andelar av Stor-Pentala

Till detta fiske har Arvid Nyholm ensamrätt, men parcell-
egare, som erhållit eller erhåller rätt till fiske vid egen strand, samt personer, som
innehäva bolagets tillståndsbevis för idkande af sportfiske, få dock icke häraf
hindras att utöfva sin fiskerätt:

Utan bolagets tillstånd kan Arvid Nyholm icke åt annan
person öfverlåta sin fiskerätt och således icke håller på grund af densamma berät-
tiga hyresgäster till något slags fiske.

I afgift erlägges årligen mark, som hvarje år den 1 november in-
betalas. Försummas denna inbetalning eller brytes i öfrigt mot här ofövan upptagna
bestämmelser är fiskerättigheten i sin helhet förverkad, i händelse icke bolaget
medgifver dess fortfarande bestånd.

Avgiften för år 1944 fmk tretusen (3,000)

Esbo, den 15 februari 1944

Aktiebolaget Sommaröarna

Hannu Juselin

P. H. Stenius

Förestående tillståndsbevis är för af mig uppläst genomläst och har jag emottagit ett härmed lika lydande exemplar. Ort och tid som ofvan

Arvid Nyholm

Bevittna:

Kontraktet förlängt till den 1/1 1946.
Arrendet för 1945 finsk 3.000:- emottaget
Sommaröarna, den 8 jan. 1945

Elsa Juselius
sub. fullmakat

Ernini Juselius

Kontraktet förlängt till den 1/1 1947.
Arrendet för 1946. finsk 4.500:- emottaget.
Sommaröarna den 12 jan. 1946.

Ernini Juselius.

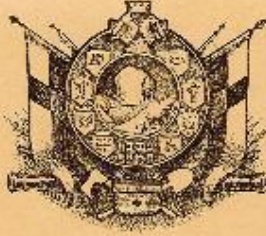
214:22

Arvid Nyholms fiskerättsavtal för åren 1944-1947. Fisket är en av de äldsta näringsgrenarna i Finland, vilket innebär att avtal redan tidigt har föreskrivits

angående utövandet av detta. Detta dokument som källa berättar om Arvids yrke.

Dokument: ESM (CC BY-ND 4.0)

FÖR ÄRA OCH

FÄDERNESLAND

Soldater av Finlands armé!

Ni villu ej kriget. Ni önskad freden, arbetet och framskridandet, men humpen blev Er påvingad och i den har Ni utträttat storverk, som för seklar framåt stala sträka på livdens bård.

Jag har kämpat på många slagfält, men jag har ännu ej sett Er lika som krigsmän. Jag är stolt över Er som om Ni vore minn ägare barn. Iika stolt över mannen från tundrorna i norr som över öfverna från Österbottnas sidaluttor, Karolins skogar, Savolax beakta bydder, Tavastlands och Satakundas rika gårdar, Nyland och Egentliga Finlands björkomsudda lagar. Jag är lika stolt över fabriksarbetarens och den fattiga stugans zot som över riksmannens inakt av liv och lön.

Jag tackar Finlands ärores armé med alla dess vapenslag, som i 1904 ställo värdet hjältedegler från krigets första dag. Jag tackar för den djurvbet med vilken de gått till anfall mot en mångfaldt överläggen, dabis med ohönda vapen utpräad fianda, och för den seghet med vilken de hulet sig fast vid varje bit av fosterjordens.

Med glädje och stolhet tänker jag på Finlands lotter och deras innsat i kriget, deras offervilja och oförtrutas arbete på olika områden vilka frigjort suveränitet till stridslagarna. Jag minnar även alla andra kvinnor, vilka gjort fosterlandets sak till sin egen.

En hederspost ha de naturliga arbetare beklätt, vilka under krigets bittra tid troget och ofta som frivilliga under flyganhet sina maskiner, forordigande material för armans behov, samt de vilka utbrutet stiftat höfsträngsarbete. Med glädje minns att värt eniga folk på allt sätt ville stöda armén i dess kamp.

Medan våra tappra soldater försvarade våra prästnar, pågädder att med övermåttliga ansträngningar anskaffa det som bränd, bygga upp de försvarslinjer som ej fanns, att stika den hjälpa som ej kom. Det pågädder att ställa vapnet och utrustning, och detta i en tid då varst led med förtill över rustade sig mot den storm som nu sepper över världen. Edra begärd hava väckt beundran utöver världen, men efter era och ni habe märkt vilka stodo vi forfarande så gott som ensam. Våra män flingo under svården, dag och natt, utan möjlighet till avlösning. Enkelt äro de ständiga flygförmaningens angrepp, spännsamma äro krafter till långt över den fysiska och psykiska uthållningsgränsen; trots allt stod vår armé vid krigets slut obesegrad mot en fianda, som de anörms följtarna till trots, ordentligt i sista. Ej heller har vår hamnfront, där ställa flyggrupp spritt död och fasa bland kvinnor och barn, ene för ett ögonblick sökrat. Vårt folk bestod sin sedvaning med järnhård vilja.

Jag tackar de stupade hjältarnas mödrar och fäder, jag tackar varje frontsläpp och varje på hemmet/rosten verkande.

Fosterlandets namn och som Överbefälhavare för Försvarsmakten.
I förländer jag Fader

Fiskare Arvid Gabriel Nyholm

f. 23.11.1891, Esbo

1928-1940 års krigsminnesmedalj.

Högkvarteret 1940

Fällningsarkiv

Mannerheim

En diplom som Arvid Nyholm fått; överbefälhavarens hedersbevisning till personer som deltog i vinterkriget. Diplomet visar att Arvid deltog i vinterkriget. Diplomet tilldelades alla som deltog i krigsansträngningarna. Arvids yrke som fiskare gjorde

honom till en betydande hjälp inom matproduktionen under krigstiden, så han deltog sannolikt i kriget som fiskare på hemmafronten. Dokument: ESM (CC BY-ND 4.0)

Av fiskelag eller fiskevårdssammanslutning
åt kvittoinnehavaren beviljade särskilda till-
stånd, varom stadgas i 65 § lagen om fiske
och 22 § verkställighetsförordningen:

N° 200099

KVITTO
över erlagd fiskevårdsavgift
för år 1952

Namn: *Nyholm, And Gabriel*
Yrke: *Fiskare*
Hemort: *Esbo*
Bostadsadress: *Pentala, Finna*

Kvitto utfärdat i *Helsingfors*
den *16* maj 1952.
Utfärdarens namn: *Jaakko Wirtanen*
Tjänsteställning: *Ordningshavare*

Fiskevårdsavgiften är 200:—

8053—51.

(Underskrift av den, som utfärdat detta intyg)

A 214:89

(Fylles blott där fotografi saknas)

Innehavarens signalement:

Lä
H
Ög
Sp

(Stämpe)

Namnen på matlagets övriga medlemmar och deras födelsedata:

1. *Gurli Nyholm f. 1905*
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Erläggande av fiskevårdsavgift berättigar icke kvittoinnehavaren eller hans matlag till att idka annat fiske än lagen om fiske tillåter.

Envar, som själv är skyldig eller vars matlag är skyldigt att erlägga fiskevårdsavgift, bör, då han är ute på fiske, vid anfordran uppvisa kvitto över erlagd betalning åt den, som har att övervaka efterlevnaden av stadgandena angående fiske, ävensom åt innehavare av fiskerätt, ägare och arrendator av vattenområdet samt deras folk.

(Innehavarens egenhändiga namnteckning)

Födelsedatum *23 11 1891*

A Nyholm

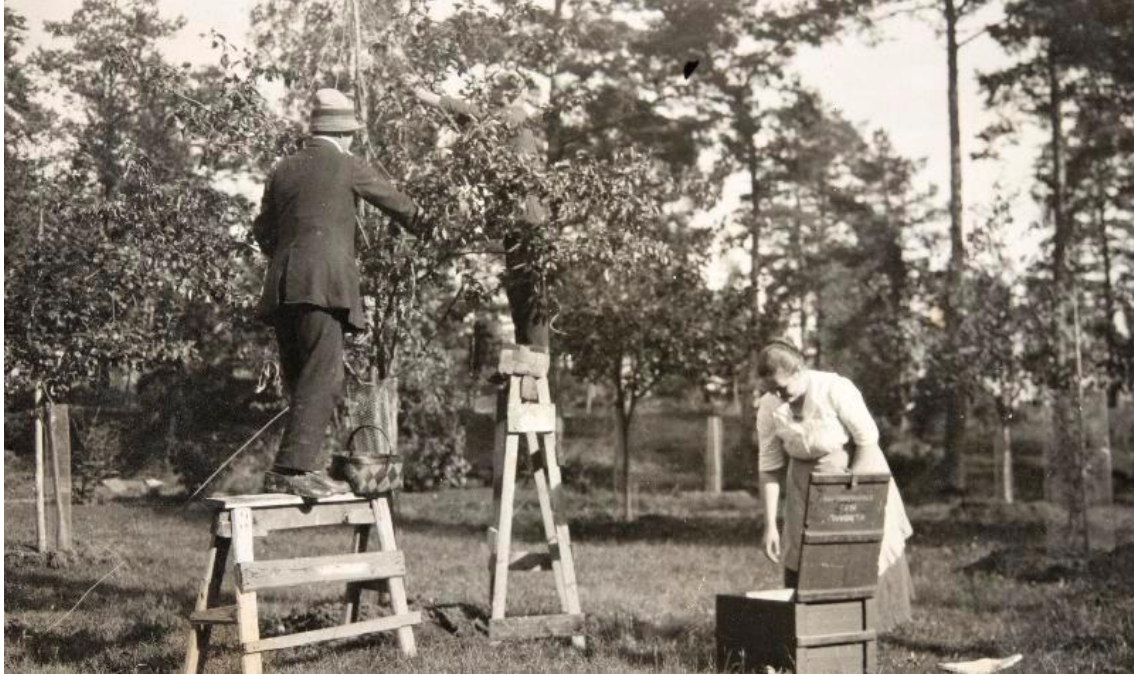
Arvid Nyholms fiskelov från 1952. Varje 18–64-åring som fiskar med beten eller fiskeredskap eller fångar kräftor behöver fortfarande ett fiskelov. Dokument: ESM (CC BY-ND 4.0)

Karl Lindahl 1913, tillbringar sannolikt sommaren på Sommaröarna. Enligt fotografierna tycks sommaren ha varit den årstid då Lindahl huvudsakligen vistades på Sommaröarna. Bild: ESM (CC BY-ND 4.0)

Karl Lindahl ligger och slöar med sin bror John på gräsmattan 1913. Lindahl har tillbringat tid med familjen på sin villa. Bild: ESM (CC BY-ND 4.0)

Karl Lindahl skördar äpplen på 1910-talet. I skärgårdens villakultur ingick ofta äppelträdgården och även trädgårdsarbetena var en del av sommarfirandet i det gröna. Bild: ESM (CC BY-ND 4.0)

Karl Lindahl poserar med en mina som han hittade 1920. Minor kunde hittas flera år efter kriget. Bild: ESM (CC BY-ND 4.0)

Karl Lindahl fikar utanför sin villa omkring 1920. Till villalivet i skärgården hörde kalasande i trädgården och picknickturer till närliggande öar. Bild: ESM (CC BY-ND 4.0)

Karl Lindahl utanför sin villa Stakeudd. Lindahl ritade själv villan som var en av de första på Sommaröarna. Villan var samtidigt en reklam för bolaget AB Sommaröarna som ville låta bygga flera villor till Sommaröarna. Bild: ESM (CC BY-ND 4.0)

Bilden på Lindahl på visitkortet är tagen i Atelier Nyblin som fortfarande ligger i Helsingfors centrum. Kan man utifrån ateljébilderna se att Lindahl och Nyholm tillhörde olika samhällsklasser? Bild: Daniel Nyblin, Historiska bildsamlingarna, Museiverket (CC BY 4.0)

Karl Lindahl sitter bredvid en kvinna i båtens för på 1920-talet. På basen av bilden skulle man kunna tro att hon är Lindahls maka. Lindahl gifte sig dock aldrig. Bild: ESM (CC BY-ND 4.0)

SOMMARÖARNAS LANDTBRUK, ESBO

Vårvintern 1918 då familjen
Mjoms Juselius var afstängt på Moiso
sände vännen Karl Lindahl med mycket
budet från Helsingfors innehållande
meddelanden från den yttre världen

Tisdagen d. 2 landstygskaman i Hangö 22 fartyg, några kryss
fartyg resten transport fartyg. Det talas om att här bor
af 20000 man. Ryssarna i Hangö förs hit. I går var tydligt
i Ekenäs, strötkaren hafva varit synliga i Hangö.
Ryssarna sprängt sina fartyg i Hangö innan de för
släcka p. o. 10.30 i onsdags i Hangö i Hangö
sina undervattensbåtar utaf Hangö. Räder
regeringen har flyttat till Hangö. Det talas om
att flyttarna har varit i Hangö som i Hangö
men jag tror det ej. De vänta här på att
flyttarna skola flytta sina fartyg och man ha
har i Hangö. Slut för denna gång.

Da jag antar att du icke får några nyheter dit ut
först jag på detta sätt. Skryklodet måste vara
mycket varmt. Man kan sjuen på fram skriften
genom att hålla pappret öfver lampen, men det är
längre lätt. De hvita hafva med sin offensiv i Sillpula
tagit 6,000 fångar 21 kanoner 100 kulskottur. Tammelfen
is togs senare onsdag efter tre dagars strid inne i
staden, härunder stupade 1,500 och såades 4,000 hvita.
De rödas förluster voro 6,000 stupade och 8,000 fångar
Skryklodet påstas vara stort bland annat 30 kanoner
vid Helsing och kunn har tidigare tagit 3,000 röda
på hvardera ställen. Den 9, 10 och 11 mars har tyska
flygmaskin varit här öfver. I går den 31 kretsade
ärligen en med kross krosser således tyska, De öfver
ej beaktas med annat. Af Borgå kunn har något öfver
200 man räddat sig öfver till Sverig där de nu äro
öfver af tyskarna. Det påstas att tyskarna icke kunna
komma hit förrän det blifvit isfritt, då det nu
är omöjligt för dem att provianteras. I Wasa har
kanstättigt tyskar, som är hos Mannerheim och
Nya nya trupper komma fortsättningsvis till Sverig
och isynnerhet på Wiborgsfronten hafva de ett nytt
arbete men stå dock på sig bra. 5 största dragna-
hafva varit till Kronstadt de andra fartyg ligger
här ännu. De röda hafva flyttat in i gardesbasen
samt i nästan alla andra kaserne bussen. Skottningar
och krusningationer företagas dagligen. Sverig
är nu fri. Strömby är på sjöstrans Lilla Ekland
(Punan) är fri. Svöderna Sahlberg hafva öfver
suttit i 3 dagar. Gubben Fingren är sedan

torsdag hemma. Jag är yttre icke riktigt säker tack
oare skrypparpet som om är taget och direkt har dömts
till 25000 m. böter. Många har ej fått sina 10 markor som
antag att de ligger på posten och hantarna hafva ej
besökt posten under hela revolutionen. På hans egenda
har ant varit bra tack vare att impetatorn är ^{svag} svag.
De röda lida af penningsbrist och förtaga transi-
tioner för att upptäcka stora kassor, men med blott
resultat. Kriget går bra men så att man får bra till
mud. Slag har redan stått i Hauru och Lamps
Hvita ryttare (fuskognaseringstropen) hafva varit
synliga i trakten af Piihion stadi. Alla finska
leryttare hafva varit till de hvita, afven en rytt
(Walyngstö) togs i fredags af de hvita och för
afven till Sverige. Fångarne på Reallysen hafva
det ommera bra de få god mat och hafva sång
sångtäländ. Du har väl hört att arkitektens Walter
och kvar samt forstomästern eller Sat. Thorer dödats
i höjan den 2 jan. i Wihlén. Härads höfd. Montenegro
och Slaenthur dödats i Bergå. Får om sedan
du kan tyda dessa rader ty det är afven svårt
att skriva då jag ej ser hvad jag skrifer
och skrifer, Skall jag sända dig detta
blacks så att du får skrifa till, Motis må
godt äro gånna.

Brev från Karl Lindahl till familjen Juselius på Moisö våren 1918.

Bland Hemming Juselius kvarlåtenskap fanns ett par brev till familjen Juselius skrivet av Karl Lindahl våren 1918. Brevet är skrivna med osynligt bläck som krävde upphettning för att framträda. Instruktion hur texten skall fås fram ingår i den osynliga texten. Tvärs över har därefter med blyerts skrivits en annan, oskyldigare text som kamouflage. Den senare ställvis tämligen otydlig. Brevet vidarebefordrades sedan av mjölkbudet.

Text på det Sommaröarnas Lantbruks kuvert i vilket brevet förvarats

Vårvintern 1918 då familjen Alfons Juselius var afstängd på Moisö sände vännen Karl Lindahl med mjölkbudet från Helsingfors ineliggande meddelanden från den yttre världen

Den överliggande kamouflagetexten i första brevet:

Helsingfors den ¼ -18

I dag fingo vi åter mjölk, det är skönt
att få av den varan nu för tiden. Hof=
tandläkaren Bensow dog senaste
lördag. Han var ju över 90 år
gammal. Min far har farit
till Sverige och John for
för två månader sen upp
till Idensalmi. Han har
icke skrivit sedan han for.
Gårdens ved lär börja sjunga
på sista versen då endast
en famn återstår. Det
lär vara för sent att köra ved
från Sommaröarna numera då
isarna blivit svaga och på gatorna
har all sand försvunnit
Har icke något vidare att
skrifva denna gång utan
får önska Eder alla god
hälsa och för öfrigt allt
godt

Mina många hälsningar
Kalle

Den dolda texten i första brevet:

Då jag antar att du icke får några nyheter dit ut
försöker jag på detta sätt. Stryklodet måste vara
mycket varmt. Man kan äfven få fram skriften
genom att hålla pappret öfver lampan men det an
tändes mycket lätt. De hvita hafva vid sin offensiv i Fillppula
Tagit 6,000 fångar 21 kanoner 100 kulsprutor. Tammerfors
intogs senaste onsdag efter 3 dagars strid inne i
staden, härunder stupade 1,500 och sårades 4,000 hvita
De rödas förluster voro 6,000 stupade och 8,000 fångar
Krigsbytet påstås vara stort bland annat 30 kanoner.
Wid Heinona¹⁾ och kuru har tidigare tagits 3,000 röda

dant det är i mor=
 gon. Mjölken kom
 lyckligt fram denna
 gång. Snart blifver an=
 tagligen isarna så
 svaga att man
 icke kan komma
 hit sjövägen jag menar
 isvägen. Alla må
 nu bra och här
 är tillsvidare lugnt

Med hälsningar
 Kalle

Den dolda texten i andra brevet:

Tisdagen d. 2 landsteg tyskarna i Hangö 22 fartyg, några krigs
 fartyg resten transportfartyg. Det talas om att kåren bestod
 af 20,000 man. Ryssarna i Hangö foro hit. I går voro tyskarna
 i Ekenäs, ströfkårer hafva varit synliga i Karis.
 Ryssarna sprängde sina fartyg i Hangö innan de foro
 Klocka 6 o. 10.30 i onsdags på e.m. Sprängde egelsmännen
 sina undervattensbåtar utanför Gråhara. Röda
 regeringen har flyttat till Wiborg. Det talas om
 att tyskarna landstigit såväl i Åbo som Fredrikshamn
 men jag tror det ej. Vi vänta här varje minut att
 ryssarna skola spränga sina fartyg och minor
 här i hamnen. Slut för denna gång.

Kommentarer

Hovtandläkaren Simon Constantin Bensow var far till grundaren av Bensows handelshus och Bensows barnhem i Grankulla.

Stadskamreraren Ivar Timgren hade i januari blivit både stucken med bajonett och skjuten i huvudet, men repade sig och hyrde villa Uddevalla på Sommaröarna sommaren 1918. Dog 1919.

Isbrytaren Volynets döptes om till Wäinämöinen och överläts efter freden i Dorpat till Estland 1922. Där fick den namnet Suur Töll. 1940 tog ryssen hand om den och återdöpte den till Volynets. Numera museifartyg i Tallinn under namnet Suur Töll.

¹⁾ Heinola

²⁾ Det ryska ordet 'draga' torde betyda mudderverk eller bottenskrapa.

³⁾ Förnamnet ovanför raden ser ut som Ipan, men bör nog vara Ivar. Det fanns en Ivar Timgren som arrenderade villa Uddevalla på Sommaröarna 1918 och avled i Helsingfors 1919.

⁴⁾ Bröderna Walter, Ivar och William Thomé.

⁵⁾ Hohenthal

på hvardera ställena. Den 9,10 och 11 mars har Tysk-flygmaskin varit häröfver. I går den 31 kretsade återigen en med kors häröfver således Tysk. De hafva ej kastat ned något. Af Borgå kåren har något öfver 200 man räddat sig öfver till Reval där de nu in-öfvas af Tyskarna. Det påstås att Tyskarna icke kunna komma hit färän det blifvit isfritt, då det nu är omöjligt för dem att proviantera. I Wasa har landstigit Tyskar, som är hos Mannerheim nu. Nya ryska trupper komma fortsättningsvis till Finland och isynnerhet på Wiborgsfronten hafva de ett rysligt arbete men stå dock på sig bra. 5 största dragnor²⁾ hafva farit till Kronstadt de andra fartygen ligga här ännu. De röda hafva flyttat in i gardeskasern samt i nästan alla andra kaserner också. Häktningar och husvisitationer företagas dagligen. Stjernvall är nu fri. Strömberg är på sjukhus Lilla Eklund (Runar) är fri. Bröderna Sahlberg hafva äfven suttit i 3 dagar. Gubben Ivar Timgren³⁾ är sedan torsdag hemma. Jag är själf icke riktigt säker tack vare skeppvarfvet som nu är taget och direkt har dömts till 25,000 m. böter. Mussa har ej fått dina 10 checker. han antar att de ligga på posten och bankerna hafva ej besökt posten under hela revolutionen. På hans egendom har allt varit bra tack vare att inspektorn är sverges svensk. De röda lida af penningebrist och företaga husvisitationer för att upptäcka stora kassor, men med klen resultat. Kriget går bra men sakta man får ha tåla mod. Slag har stått i Hauho och Lampis Hvita ryttare (rekognoseringstrupper) hafva varit synliga i trakten af Riihimäki. Alla finska isbrytare hafva farit till de hvita, äfven en rysk (Wolynjets) togs i fredags av hvita här och for öfver till Reval. Fångarna på Reallyseum hafva det numera bra de få god mat hafva säng sängkläder. Du har väl hört att arkitekterna Walter och Ivar samt forstmästaren eller 3 st. Thoméer dödats i början den 2 jan. i Wihtis.⁴⁾ Härads höfd. Mörtengren och Hoenthal dödades i Borgå. Får nu se om du kan tyda dessa rader ty det är äfven svårt att skrifva då jag ej ser vad jag skrifer och skrifvit, skall jag sända dig detta bläck så att du får skriva mig. Moliis mår gott i sin gömma.

Kamouflagetexten i andra brevet:

Helsingfors den 4 april

B.B.

I dag är det återigen
mulet och dåligt
väder. Få se huru=

Karl Lindahls brev till Alfons Juselius och deras renskrivna version. Breven har i hemlighet tagits i samband med mjölktransport från Helsingfors till Moisö i Esbo. Juselius familj var isolerad på ön under inbördeskriget på vårvintern 1918. I de chiffrerade breven berättar Lindahl för sin vän om de vita i inbördeskriget.

Dokument: ESM (CC BY-ND 4.0)